

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата філологічних наук, доцента,
завідувача кафедри української й іноземних мов
та методики викладання в початковій і дошкільній освіті
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Пугач Юлії Миколаївни

на дисертацію **Пасхал Олександрі Сергіївни на тему**
«Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів
в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти», подану на
здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за
спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю докорінної модернізації професійної підготовки майбутніх психологів в умовах глобалізації, європейської інтеграції України та стрімкої цифровізації освіти. Сучасний фахівець-психолог має бути здатним до ефективної міжкультурної комунікації, фахового консультування мультикультурних клієнтів та оперативного опрацювання автентичних наукових джерел іноземною мовою. Це є критично важливою умовою для підтримки його конкурентоспроможності на міжнародному ринку праці, що повністю відповідає стратегічним напрямам розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки.

Особливої гостроти проблема іншомовної підготовки психологів набуває в контексті сучасних соціально-політичних викликів. Значне зростання міграційних процесів, розширення співпраці з міжнародними гуманітарними та психотерапевтичними організаціями вимагають від вітчизняних фахівців володіння іноземною мовою не лише на рівні повсякденного спілкування, а й на рівні глибокого розуміння фахової термінології, міжнародних протоколів надання психологічної допомоги та здатності до емпатійної комунікації іноземною мовою.

Водночас цифровізація суспільства та перехід закладів вищої освіти (ЗВО) до змішаних і дистанційних форматів навчання вимагають перенесення значної частини освітнього процесу у віртуальний простір. Інформаційно-освітнє середовище (ІОС) сучасного ЗВО володіє потужним дидактичним потенціалом: воно забезпечує інтерактивність, доступ до глобальних баз даних та можливість симуляції професійної діяльності. Проте механізми ефективного використання цього середовища саме для формування іншомовної професійної компетентності психологів залишаються недостатньо розробленими.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень

Обґрунтованість наукових положень та висновків дисертації ґрунтується на

фундаментальному системному аналізу провідного вітчизняного й зарубіжного досвіду з проблеми дослідження. Достовірність одержаних результатів забезпечена методологічною правильністю вихідних позицій, застосуванням комплексу взаємодоповнюючих теоретичних та емпіричних методів, які є повністю адекватними меті, об'єкту і предмету роботи. Надійність висновків підтверджується достатньою репрезентативністю вибірки здобувачів вищої освіти, проведенням тривалого поетапного педагогічного експерименту безпосередньо в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО, а також коректним застосуванням методів математичної статистики для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних і доведення ефективності запропонованої структурно-функціональної моделі.

Наукова новизна дослідження та одержаних результатів полягає в тому, що дисертанткою подано авторське визначення поняття «іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів» як складової професійної особистісної компетентності, конкретизовано сутність і зміст іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів, виявлено і детально описано її структуру; визначено теоретичні та методичні засади іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів; виявлено та обґрунтовано засоби, що забезпечують вирішення завдань іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти; розроблено і реалізовано структурно-функціональну модель, яка розкриває зміст і етапи іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів (етапи професійної ідентифікації, професійної реалізації та професійного самовдосконалення) і містить критеріально-оцінювальний апарат; визначено і реалізовано комплекс організаційно-педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів; запропоновано процедуру перевірки ефективності формування компонентів іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів; аргументовано особливості формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів; спроектовано, теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів, підґрунтям якої виступає елективний курс «Professional Competence in English» («Професійна компетентність англійською»), для ефективної реалізації якого було спеціально створене інформаційно-освітнє середовище; удосконалено і конкретизовано змістові компоненти формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів – конструювання, моделювання і

проектування діяльності; усвідомлення, формулювання і творче вирішення завдань; подальшого розвитку набули шляхи та механізми вдосконалення іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що теоретичні положення доведено до рівня конкретних методичних розробок, готових до впровадження в освітній процес закладу вищої освіти. Зокрема, створено алгоритми застосування коротких (3-5 хв) тілесно-орієнтованих практик і технік управління фокусом уваги на заняттях з іноземної мови для подолання комунікативних бар'єрів); розроблено комплекс професійно-орієнтованих завдань, кейсів, симуляцій психологічного консультування іноземною мовою, адаптованих для роботи в інформаційно-освітньому середовищі (LMS Moodle, цифрові платформи); запропоновано критеріально-вимірювальний апарат, який дозволяє викладачам комплексно оцінювати не лише мовні знання, а й психологічну готовність студента до іншомовної професійної комунікації.

Оцінка змісту дисертації та її завершеності

У *першому розділі* проаналізовано стан розробленості проблеми в науковій літературі. Визначено сутність та структуру базового поняття — «іншомовна професійна компетентність майбутнього психолога». Доведено, що для сучасного фахівця ця компетентність є не просто набором лінгвістичних знань, а складним інтегративним утворенням, що вимагає розвинених комунікативних та психологічних (soft skills) навичок. Також розкрито дидактичний потенціал інформаційно-освітнього середовища (ІОС) ЗВО як сучасного простору для підготовки здобувачів.

У *другому розділі* теоретично обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель формування іншомовної професійної компетентності психологів. Визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-комунікативний, психологічно-рефлексивний), показники та рівні її сформованості. Особливу увагу приділено обґрунтуванню педагогічних умов. У цьому розділі описано авторську методику, яка полягає в інтеграції психосоматичних, тілесно-орієнтованих практик саморегуляції (зокрема, технік «Заземлення», «Я є!») у процес вивчення іноземної мови для ефективного зняття мовного бар'єра, страху публічних виступів та зниження рівня стресу.

У *третьому розділі* висвітлено організацію, хід та результати педагогічного

експерименту (констатувальний та формувальний етапи). Наведено дані діагностики рівнів сформованості іншомовної компетентності до та після впровадження авторської моделі. Здійснено статистичну обробку та математичний аналіз отриманих емпіричних даних, які достовірно підтверджують ефективність запропонованих педагогічних умов та розробленої структурно-функціональної моделі.

Дискусійні положення та зауваження

Попри високий науковий рівень дослідження, до роботи можна було б висунути декілька уточнюючих питань і побажань, а саме:

По-перше, у тексті дисертації зазначається значний потенціал інформаційно-освітнього середовища (ІОС), проте було б доцільно чіткіше виокремити критерії відбору конкретних цифрових інструментів та платформ, використаних в авторській методиці, з-поміж широкого спектра доступних технологій.

По-друге, при описі міждисциплінарних проєктів як засобу інтенсифікації навчання авторкою, на нашу думку, недостатньо висвітлено механізм запобігання домінуванню професійного змісту (психології) над мовним компонентом, аби проєкт не перетворився суто на фахову дискусію рідною мовою.

По-третє, авторка впроваджує в освітній процес тілесно-орієнтовані практики як засіб зниження мовної тривожності. Бажано було б детальніше обґрунтувати теоретичний зв'язок між конкретними вправами (наприклад, дихальними) та формуванням саме лінгвістичного компонента професійної мови, а не лише загального психологічного стану.

Але, висловлені зауваження і побажання не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальний висновок

Аналіз поданої роботи дає змогу стверджувати, що дисертація Пасхал Олександрі Сергіївни «Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти» є кваліфікаційною науковою працею, логічно завершеною, самостійно виконаною і заслуговує на позитивну оцінку. Представлена робота відповідає

вимогам «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової освіти про присудження доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р., та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді щодо присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української й іноземних мов
та методики викладання в початковій і дошкільній освіті
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

